

Такі підприємства в організації обліку та фінансової звітності мають певні особливості (табл. 4). В цьому випадку бухгалтерський облік значно відхиляється від визнаних принципів його ведення. Тобто його майже ігнорують, взявши за основний облік тільки податковий.

Сучасні підходи до регулювання фінансової звітності, які ми виклали, підтверджують те, що національний бухгалтерський облік став «другорядним», надавши перше місце фіскальним правилам, тобто потужно діє, за висловлюванням Жака Рішара, концепція «гібриду» [1]. Однак до нього треба ставитися обачно, з мінімізацією втрат принципів ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Висновки. У разі розширення діяльності підприємства і збільшення його виручки відносно встановлених критеріїв для малого підприємництва може виникнути гостра потреба у організації повної моделі бухгалтерського обліку, повернення до якої спричинить значні витрати. Тому, на наш погляд, вести спрощений бухгалтерський облік необхідно обережно, не відкидаючи хоча б основного принципу – подвійного запису, який історично є фундаментальним у формуванні прозорих та якісних показників кожного з елементів фінансової звітності: активів, капіталу, зобов'язань, доходів та витрат підприємства.

1. Ришар Ж. *Бухгалтерський учёт: теория и практика: пер. с фр. / под ред. Я.В. Соколова.* – М.: Финансы и статистика, 2000. – С.98–99. 2. Податковий кодекс України // *Бухгалтерія.* – № 50. – 2010. – С.109–128. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку. – К.: КНТ, 2009. – 320 с. 4. Положення бухгалтерського обліку «Податкові різниці»: затв. МФУ 25.01.2011 № 27 [Електронний ресурс]: <http://zakon.rada.gov.ua> 5. Про затвердження Змін до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати»: затв. МФУ 11.08.2011 № 1021 [Електронний ресурс]: <http://zakon.rada.gov.ua> 6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: затв. МФУ 24.01.2011 № 25 [Електронний ресурс]: <http://zakon.rada.gov.ua> 7. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності» від 18.09.2008 р. № 523-VI / Урядовий кур'єр. – № 186. – 2008. – С. 15.

УДК 330.341.1

І.Ю. Єпіфанова

Вінницький національний технічний університет,
кафедра фінансів та кредиту

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

© Єпіфанова І.Ю., 2012

Розкрито сутність фінансового забезпечення, проаналізовано стан фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств у сучасних умовах.

The essence of financial maintenance is opened, the status of financial maintenance of innovative activity of the domestic enterprises in modern conditions is analysed.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання рівень конкурентоспроможності підприємств визначається здатністю до нововведень, тобто істотно залежить від рівня інноваційної діяльності. Інноваційна діяльність неможлива без відповідного фінансового забезпечення. Питання фінансового забезпечення є досить актуальним, зважаючи на дефіцит власних фінансових ресурсів та складність залучення інвестицій, високий рівень відсотків за банківські кредити.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання аналізу сутності, механізму, складових фінансового забезпечення інноваційної діяльності розглядали такі вчені, як І. В. Федулова [1], О. І. Москаль [2], І. Г. Сокирська [3], О. М. Колодізев [4], Г. В. Возняк, А. Я. Кузнецова [5], В. В. Зимовець [6]. Разом з тим, це питання потребує подальшого дослідження.

Цілі статті. Метою статті є визначення напрямів покращення фінансового забезпечення вітчизняних промислових підприємств. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: визначити сутність фінансового забезпечення, проаналізувати сучасний стан фінансового забезпечення інноваційної діяльності, визначити чинники впливу на фінансове забезпечення інноваційної діяльності та напрями підвищення ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу. В умовах економічної кризи та зниження обсягів економічного зростання проблема формування фінансового забезпечення набуває особливої актуальності. Фінансування інноваційної діяльності приводить до зростання ВВП в співвідношенні 1 до 3, фінансування інформаційно-комунікаційних технологій – основи нової економіки – в співвідношенні 1 до 2. У розвинених країнах до 90 % зростання ВВП визначається інноваціями і технологічним прогресом [1].

В економічній літературі існують різні погляди щодо визначення фінансового забезпечення. О.І. Москаль визначає фінансове забезпечення як сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів та організаційно-управлінських принципів, методів і форм їх впливу на соціально-економічну життєдіяльність [2]. І.Г. Сокирська розглядає фінансове забезпечення діяльності з позиції реалізації неперервного характеру відтворювальних процесів за рахунок власних та залучених фінансових ресурсів з виокремленням механізму фінансового забезпечення, формування структури капіталу, планування і бюджетування та балансування грошових потоків [3].

Під фінансовим забезпеченням інноваційного розвитку О.М. Колодізев пропонує розуміти сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм впливу цих ресурсів на інноваційний розвиток національної економіки [4].

Найпоширенішим є визначення фінансового забезпечення інноваційної діяльності як комплексу методів та важелів впливу на інноваційну діяльність, що реалізується в різних формах через відповідну систему фінансування [5, с. 22]. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності передбачає реалізацію заходів із залучення необхідного обсягу фінансових ресурсів для фінансування нововведень підприємства. Основним завданням фінансового забезпечення є прийняття рішень щодо визначення джерел ресурсів фінансування інноваційної діяльності, формування необхідних їх обсягів та оптимізації.

Загалом в економіці попит на фінансові ресурси та їх пропозиція взаємно врівноважуються, інвестиції здійснюються за рахунок заощаджень згідно з теорією загальної рівноваги ($I=S$). Проте на практиці темпи інфляції, розмір процентних ставок та коливання валютного курсу істотно впливають на реальну вартість фінансових активів і на напрями руху фінансових ресурсів, оскільки зі зростанням невизначеності (ризиком) обсяги ринку фінансових ресурсів загалом скорочуються [6].

Однією із основних проблем ефективного ведення інноваційної діяльності є недостатній обсяг фінансового забезпечення. Разом з тим, належний рівень фінансування інноваційної діяльності є чинником соціально-економічного зростання як окремих підприємств, так і усієї країни, оскільки ефективне фінансове забезпечення інноваційної діяльності сприяє вирішенню економічних, соціальних, екологічних й інших проблем розвитку сучасного суспільства.

Фінансове забезпечення промислових підприємств може здійснюватись у трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування. На практиці з метою максимізації прибутку та забезпечення оптимального співвідношення різні форми фінансового забезпечення використовують одночасно.

Самофінансування промислові підприємства здійснюють за рахунок власних коштів у частині чистого прибутку та амортизаційних відрахувань. Разом з тим, власні кошти не можуть повністю використовуватись як фінансове забезпечення інноваційної діяльності, оскільки частина чистого прибутку спрямовується на приріст оборотного капіталу, виплату дивідендів тощо. За рахунок самофінансування промислових підприємств практично неможливо своєчасно та ефективно перерозподілити ресурси внаслідок їх пов'язаності, яка зумовлює всі структурно-технологічні перекося в сфері матеріального виробництва. Крім того, в умовах фінансової кризи значна частина промислових підприємств працює збитково. Великою є й частка тих підприємств, які відчувають нестачу власних фінансових ресурсів навіть для забезпечення поточної діяльності. Тому промислові підприємства прагнуть залучати позикові та залучені фінансові ресурси для забезпечення зовнішнього фінансування та кредитування.

Як зовнішнє фінансування промислові підприємства використовують такі джерела, як кошти державного та місцевих бюджетів, а також кошти інвесторів. За рахунок державних коштів фінансуються цільові комплексні програми, фундаментальні та окремі прикладні дослідження, які мають стратегічне та важливе значення для країни і які здійснюють переважно спеціалізовані науково-дослідні організації. Бюджетне фінансування інноваційних проектів здійснюється у формі безвідсоткових або пільгових позик. Позабюджетні фонди фінансування інноваційної діяльності використовують для забезпечення фінансування.

Необхідність перерозподілу ВВП через бюджет на цілі інвестування пов'язана з тією обставиною, що ринковий механізм розподілу не забезпечує оптимальних умов відтворення капіталу. У розвинених країнах саме бюджетні кошти є найважливішим фінансовим інструментом науково-технічної політики, який відіграє вирішальну роль в структурній перебудові економіки та переведенні її на прогресивні технології. В багатьох країнах держава бере на себе від 20 до 50 % національних наукових витрат. Для фундаментальних досліджень зазначений показник набагато вищий (від половини до 2/3). Частка витрат на науку в загальній сумі витрат державного бюджету порівняно невелика, і в останні 20 років стабільно утримується на рівні, наприклад, у США 6–7 % , в Японії – 4–5 % [7, с. 115].

З рис. 1 видно, що фінансування інноваційної діяльності в Україні впродовж 2000–2010 рр. було досить нерівномірним.

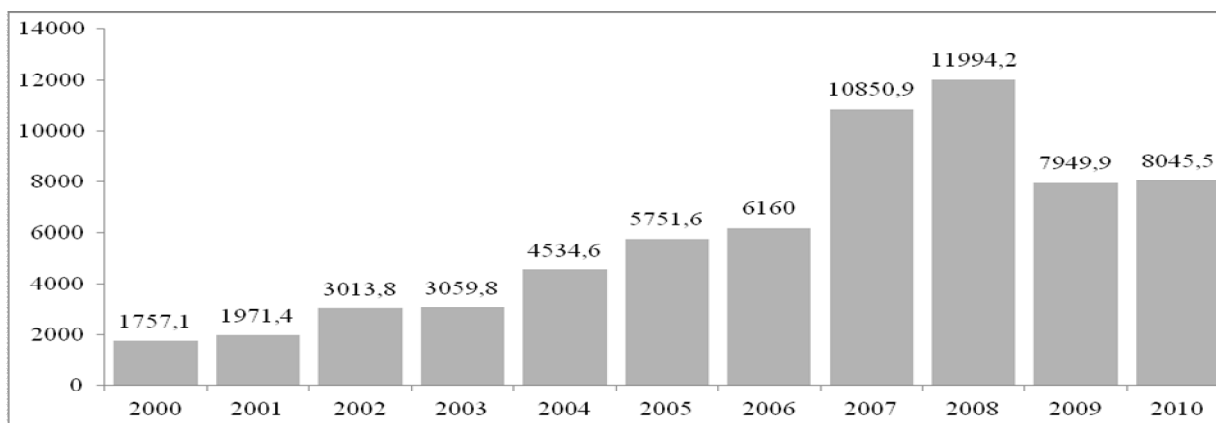

Рис. 1. Динаміка фінансування інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств за 2000–2010 рр. (розробка автора за даними [8])

Впродовж 2000–2008 рр. спостерігалась стійка тенденція до збільшення обсягів фінансування інноваційної діяльності. Найвищими обсяги фінансування інноваційної діяльності були в 2008 р. В 2009 р. обсяги фінансування інноваційної діяльності істотно зменшились. Хоча в 2010 р. загальне фінансування інноваційної діяльності збільшилось, проте так і не досягло рівня 2008 р.

Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності були власні кошти підприємств, питома вага яких у 2000 р. становила 79,64 % у загальному обсязі фінансування технологічних інновацій. З таблиці видно, що впродовж 2008–2010 рр. спостерігається зменшення частки власних коштів у фінансуванні інноваційної діяльності та зростання частки коштів іноземних інвесторів.

**Структура джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств
(розраховано за даними [8])**

Роки \ Джерела фінансування, %	Разом	Власні кошти	Кошти державного бюджету	Кошти іноземних інвесторів	Інші джерела
2000	100,00	79,64	0,44	7,57	12,35
2001	100,00	83,90	2,83	2,97	10,30
2002	100,00	71,07	1,51	8,76	18,66
2003	100,00	70,21	3,04	4,25	22,50
2004	100,00	77,22	1,40	2,48	18,91
2005	100,00	87,72	0,49	2,75	9,04
2006	100,00	84,60	1,86	2,86	10,68
2007	100,00	73,72	1,33	2,97	21,98
2008	100,00	60,56	2,81	0,96	35,67
2009	100,00	65,02	1,60	19,03	14,35
2010	100,00	59,35	1,08	29,97	9,59

Зважаючи на те, що джерелом власних коштів підприємств, що спрямовуються на інноваційну діяльність, є прибуток, стає зрозумілою причина низького рівня інноваційної активності. Більшість підприємств працює збитково, а ті, що отримують прибуток, не поспішають ним ризикувати, адже інноваціям притаманний високий рівень ризику. Саме тому для розвитку інноваційної діяльності доцільно активно розвивати банківський сектор в частині залучення цільових інвестицій, вигідного вкладення вільних фінансових коштів підприємств, фінансування перспективних науково-технічних досягнень. Адже частка банківського сектору в фінансуванні інновацій є занадто низькою.

Як свідчить досвід розвинених країн, фінансування інноваційного бізнесу можуть здійснювати спеціалізовані банки або ж універсальні банки, які створили спеціалізовані відділи чи департаменти інноваційного фінансування. Традиційно піонером комерційного фінансування інноваційних проектів є США.

В США інноваційний бізнес обслуговують три типи банків:

1. Малі спеціалізовані банки, часто з активами, нижчими від 1 млн. дол. США, які надають кредити для малих та середніх підприємств, що перебувають на початкових стадіях розвитку і не приносять доходів. Такі підприємства мають помірні фінансові потреби.

2. Спеціалізовані банки, що обслуговують інноваційні фірми, які вже почали генерувати прибутки. Такі банки є більшими, ніж банки з попередньої групи, і мають значно більші можливості кредитування і задоволення фінансових потреб фірм, які перебувають у фазі інтенсивного розвитку.

3. Великі банки, які пропонують послуги для великих фірм, наприклад, за допомогою організації консорціумних кредитів. Таким банкам треба краще розуміти потреби інноваційного сектору, оскільки банки прагнуть до диверсифікації ризиків. Ці банки працюють, постійно конкуруючи з лізинговими фірмами і позикодавцями, які сконцентровані на фінансуванні активів [9].

Вищою ланкою в ланцюжку інноваційної стратегії могло б стати створення спеціалізованого інноваційного банку, який з більшою ефективністю забезпечував би виконання програм науково-технічного і соціально-економічного розвитку промислових компаній, одержання прибутку від реалізації цих програм.

Не поспішають із фінансуванням інновацій іноземні інвестори. Основними причинами, що стримують іноземних інвесторів, крім високого рівня інноваційного ризику, є: нестабільне вітчизняне законодавство; низький рівень захисту з боку держави та місцевих органів самоврядування; економічна криза; політична нестабільність.

Суттєвою проблемою залишається незначна частка вітчизняної наукоємної продукції у структурі ВВП. Тоді як провідні країни за показниками наукоємності ВВП входять до першої десятки (Ізраїль – близько 3,5 % ВВП, Швеція – майже 2,4 %, Фінляндія, Німеччина – близько 2,3 %, Великобританія – 2,2 %), в Україні цей показник становить приблизно 1,2 % [10, с. 310].

Недостатній рівень фінансового забезпечення інноваційної діяльності є однією з причин низького рівня інноваційної активності вітчизняних промислових підприємств. З рис. 2 видно, що частка наукоємної продукції є доволі низькою і не перевищує 7 % впродовж 2000–2010 рр., з негативною динамікою зменшення: в 2010 р. питома вага реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі промисловості становила лише 3,8 %.

Рис. 2. Показники інноваційної активності вітчизняних промислових підприємств у 2000–2010 рр. (побудував автор за даними [8])

Як видно з рис. 2, питома вага підприємств, що впроваджували інновації, більша за питому вагу підприємств, що займались інноваціями. Це пояснюється тим, що не кожне нововведення можна і доцільно впроваджувати. Крім того, нестача фінансового забезпечення є суттєвою перешкодою для впровадження.

Саме тому для активної інноваційної діяльності необхідно збільшити фінансове забезпечення, удосконалити вітчизняне законодавство та створити мережу спеціалізованих комерційних банків, які б займались інноваційним кредитуванням.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств показав, що вітчизняні підприємства відчують суттєву нестачу власних фінансових ресурсів, а також існує значна кількість перешкод щодо зовнішнього фінансування, які можна подолати не лише на рівні окремих підприємств, а на державному рівні. Напрямок подальших досліджень – аналіз механізму фінансового забезпечення інноваційної діяльності та пошук напрямів його вдосконалення.

1. Федулова І. В. Стан інноваційної діяльності харчової промисловості [Електронний ресурс] / І. В. Федулова // Економічний форум. – 2011. – Вип. 2. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2011_2/5.pdf. 2. Москаль О. І. Фінансове забезпечення розвитку агропромислового виробництва регіону (на матеріалах Чернівецької області) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук : спец. : 08.04.01 / О. І. Москаль. — К., 2001. — 16 с. 3. Сокирська І. Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства / І. Г. Сокирська // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 89–93. 4. Колодізев О. М. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку національної економіки [Текст] : дис. ... док. економ. наук : спец. 08. 00. 08 – гроші, фінанси і кредит / О. М. Колодізев ; Державний вищий навчальний заклад "Українська академія

банківської справи Національного банку України". – Суми : [Б. В.], 2011. – 508 с. 5. Возняк Г.В. Інноваційна діяльність промислових підприємств та способи її фінансування в Україні : моногр. / Г.В. Возняк, А.Я. Кузнєцова. – К. : УБС НБУ, 2007. – 183 с. 6. Зимовець В.В. Акумуляція фінансових ресурсів та економічний розвиток: моногр. / Відпов. ред. д.е.н., проф.В.І. Кононенко. – К.: Ін-т економіки НАНУ, 2003. – 314 с. 7. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: моногр. / О.М. Алімов, А.І. Даниленко, В.М. Трегобчук та ін. –К.: Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2005. – 540 с. 8. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 9. Васильєва Т.А. Банківське фінансування інноваційної діяльності: моногр. / Т.А. Васильєва. – Суми: Ділові перспективи, 2006. – 60 с. 10. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / [Авт.-упоряд.: Г. О. Андрущук, І. Б. Жилиєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко]. – К: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.

УДК 336.22

А.Г. Загородній, Н.І. Федішин

Національний університет "Львівська політехніка",
кафедра обліку та аналізу

КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

© Загородній А.Г., Федішин Н.І., 2012

Досліджено поняття ефективності податкового планування на підприємстві. Визначено основні критерії ефективності податкового планування суб'єкта господарювання. Це прибутковість, соціальна відповідальність, дієвість, організованість, ресурсна забезпеченість, економічність. Розглянуто сутність критеріїв ефективності податкового планування та взаємозв'язки між ними.

The concept of tax planning efficiency at the enterprise is explored. The main criteria of tax planning efficiency, such as profitability, social responsibility, operability, organization, resource security, economy are defined. The essence of tax planning efficiency criteria and the relationship between them are considered.

Постановка проблеми. У сучасній науковій економічній літературі та у практиці господарювання підприємств значну увагу приділяють ефективності діяльності. Для підприємництва, яке за означенням є самостійною, ініціативною, систематичною, на власний ризик діяльністю з метою отримання прибутку, ефективна діяльність, яка можлива тільки за умови зниження витрат усіх видів ресурсів, є закономірною. Оцінювання ж ефективності дає змогу визначити, наскільки близькими до запланованої мети виявилися отримані результати щодо зниження витрат чи підвищення прибутків, а також пояснити, як саме цього досягнуто. Реалізація концепції податкового планування на підприємстві також передбачає визначення ефективності заходів мінімізації чи оптимізації податкових платежів суб'єкта господарювання. Дуже важливими є критерії, на які необхідно орієнтуватись, оцінюючи ефективність податкового планування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні аспекти проблематики ефективності як економічної категорії розглянуто в наукових економічних літературних джерелах. Зокрема, А.Н. Тищенко, Н.А. Кизим, Я.В. Догадайло у монографії [16] розглядають теоретичні основи забезпечення економічної результативності діяльності підприємств та удосконалення обґрунтованості прийняття управлінських рішень щодо успішного управління підприємством в умовах ринку. У науковій праці Н.В. Поліщук [14] наведено сутність результативності як економічної категорії,